

OKTATÁSI HIVATAL

Kódszám:

A 2020/2021. tanévi
Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny
első forduló

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM
SZÖVEGÉRTÉSI FELADATLAP

Munkaidő: 60 perc

Elérhető pontszám: 30 pont

ÚTMUTATÓ

A munka megkezdése előtt nyomtatott nagybetűvel ki kell tölteni az adatokat tartalmazó részt és minden különálló lapra rá kell írni a borító tetején található kódszámot! Más jelzés, például a versenyző vagy az iskola neve, bélyegzője nem szerepelhet a feladatlapokon.

A feladatok megoldásához íróeszközön kívül más segédeszköz nem használható! Javítás csak a hibásnak vélt szöveg áthúzásával és a jónak vélt megoldás melléírásával történhet, kifestőt tilos alkalmazni!

A feladatlapokat a szaktanár (szaktanári munkaközösség) értékeli központi javítási-értékelési útmutató alapján.

Iskolai pontszám:...../30

Bizottsági pontszám: ...../30

Javító tanár aláírása: .....

Felüljavító aláírása: .....

A VERSENYZŐ ADATAI

Kódszám:

A versenyző neve: ..... oszt.: .....

Az iskola neve: .....

Az iskola címe: ..... irsz. .... város

..... utca ..... hsz.

**Prosím Vás, na túto stranu
nepíšte!**

**Kérjük, erre az oldalra ne
írjon!**

Pozorne si prečítajte nasledujúci text a riešte úlohy nachádzajúce sa za textom.

**Prvá slovenská lekárka chcela bojovať s tuberkulózou,
ale musela poraziť predsudky**

A	<p>Keď 10. novembra 1885 v rakúsko-uhorskom Liptovskom Svätom Petre prišla na svet malá Mariška, spoločnosť dievčatám veľmi nepriala. Ona však mala šťastie, mala pokrokového otca, evanjelického farára. Otec Štefan Bella okrem dvoch synov doprial vzdelanie aj svojim piatim dcéram. Bella bol sprvu presvedčený, že dievčatá nemajú takú mozgovú kapacitu ako chlapci a nie sú schopné duševnej práce. Nadaná študentka mu však čoskoro ukázala, že sa mýli.</p>
B	<p>Po ľudovej škole zvládla ľavou zadnou aj meštianku, no na lýceách v tom čase mohli študovať len chlapci. Ale riaditeľ evanjelického lýcea v Banskej Štiavnici aj napriek nesúhlasu biskupa a mnohých pedagógov Máriu pretlačil a ona sa stala mimoriadnou študentkou. Do školy nechodila, prichádzala tam len skladať skúšky. Každý rok ukončila s vyznamenaním a podarilo sa jej úspešne zmaturovať. Bohužiaľ, jej milovaná mama Jana sa maturity nedožila.</p>
C	<p>Maturitné vysvedčenie však Márii nestačilo. Otec jej odporúčal, aby si vybrala nejaké ženské zamestnanie, no jej srdce pišťalo po medicíne, chcela liečiť chorých na tuberkulózu. Všimla si totiž, že mnohí jej liptovskí rodáci, ktorí odchádzali ako murári za prácou do Budapešti, si zo sveta prinášali túto infekčnú chorobu, ľudovo nazývanú suchoty a postupne nakazili svoje rodiny. V ceste jej však stáli predsudky vtedajšej spoločnosti voči emancipovaným ženám. V roku 1905 ju nakoniec prijali na budapeštiansku lekársku fakultu ako mimoriadnu poslucháčku. Okrem nej tam študovali ešte ďalšie štyri mladé ženy.</p>
D	<p>Po všetkých prekážkach prišiel rok 1910, v ktorom úspešne spromovala. Bohužiaľ, jej najväčší podporovateľ – otec Štefan – sa promócii nedožil. Kým mohla oficiálne používať lekársky titul, musela nejaký čas pracovať na gynekológii, chirurgii, internom aj psychiatrickom oddelení a skúsenosti získala aj v zahraničí. Prvým jej oficiálnym pôsobiskom bolo Sedmohradsko. Začala tam pracovať v roku 1913 v meste Târgu Mureș. Postupne sa tam vypracovala na primárku detského oddelenia. Prišla však prvá svetová vojna a Mária Bellová na vlastnej koži pocítila trpkosť vojenského besnenia. Mladá lekárka videla umierať mnohých vojakov. Spolu s kolegami zápasili s nedostatkom jedla, liekov, obväzov či utišujúcich prostriedkov.</p>

E	<p>Po skončení vojny sa túžila vrátiť domov na Slovensko, preto požiadala o miesto lekárky. A hoci vtedajšie Československo malo vážny nedostatok medicínskych odborníkov, Bellovú ako ženu neprijali. Mala však šťastie a vďaka dobrým kontaktom so spolužiakom, uznávaným lekárom Jozefom Uramom, ktorý sa za ňu zaručil, bola v roku 1920 prijatá najprv do Košíc, o päť rokov neskôr dostala miesto v Štátnom detskom liečebnom ústave v Dolnom Smokovci. Ten sa stal jej domovom na dlhé desaťročia. Bellová mala na starosti tie najťažšie prípady tuberkulózy. Táto choroba bola totiž veľmi nákazlivá a v čase, keď Mária začala pôsobiť v Tatrách, ešte neexistovali žiadne lieky ani očkovacia látka. Nadaná lekárka preto skúšala svoje vlastné metódy a často používala bylinky. „Deti mi boli všetkým a ja som sa usilovala byť zase všetkým im: lekárkou, matkou, sestrou, poradcom, pedagógom, obhajcom i sudcom,“ napísala. Volala ich „moje nezábudky“. A keďže sa k tým najťažším stavom báli chodiť učitelia a vychovávatelia – učila ich ona sama, dokonca im venovala aj svoj voľný čas. Hrala im divadlo, čítala im, rozprávala rozprávky.</p>
F	<p>Tým nahrádzala to, čo jej v súkromí chýbalo. Svoj život totiž zasvätila iným a na seba nemyslela. Nikdy sa nevydala a nemala deti, hoci ich milovala. Bola samotársky typ, keď mala čas, utiekala sa do prírody a ku knihám. Útechou jej bola aj viera v Boha a až do vysokého veku sa vzdelávala. Hoci sa z nej stala hlavná československá odborníčka na tuberkulózu, nikdy odborne nepublikovala.</p>
G	<p>Takto prešla druhá svetová vojna, Slovenský štát aj socialistické Československo a keď v roku 1955 dostala prvá slovenská lekárka Mária Bellová vyznamenanie Rad práce, vydesila sa, že to pre ňu bude znamenať pracovnú stopku. Na svojom mieste pracovala ešte ďalšie dva roky a ako 72-ročná napokon odišla do dôchodku. V Tatrách pôsobila 32 rokov. Aktívnu dôchodkyňu prichýlila neter a synovec a až do posledných chvíľ za ňou chodili mnohí ľudia po odborné rady. Zomrela 20. novembra 1973, pár dní po tom, ako oslávila 88. narodeniny. Bola však inšpiráciou pre mnohé ženy – jej vzor nasledovala napríklad aj jej neter, ktorá sa tiež stala lekárkou. Napokon, jej nasadeniu a starostlivosti vďačili za život aj mnohé z jej tatranských „nezábudiek“.</p>

Text bol prevzatý z: <https://www.zenyvmeste.sk/prva-slovenska-lekarka-maria-bellova-tuberkuloza-zena-zivotopis-predsudky> a čiastočne upravený

ÚLOHY:

1. Prirad'te názvy k jednotlivým odsekom textu. Napíšte príslušné písmená (A, B, C, D, E, F, G) uvedené pred odsekmi textu do ľavého stĺpca tabuľky.

	Lekárka Bellová: Deti mi boli všetkým
	Mária Bellová chcela poraziť tuberkulózu
	Mária mala podporu otca
	Maturita s vyznamenaním
	Prvá slovenská lekárka začínala v zahraničí
	Uznanie celoživotnej liečiteľnej praxe
	Súkromný život Márie Bellovej

7 bodov

2. Krátkymi jednoduchými vetami odpovedajte na otázky.

- A) Aké obmedzenia a povinnosti znamenal pre Máriu Bellovú status mimoriadnej študentky na evanjelickom lýceu?

- B) Kde pôsobila po získaní diplomu?

- C) Ako oslovovala deti v liečebnom ústave v Dolnom Smokovci?

- D) Prečo ju nechceli zamestnať v Československu po jej návrate zo zahraničia?

- E) Ktorá blízka príbuzná sa stala pod jej vplyvom lekárkou?

---

5 bodov

3. Zistíte, ktoré vety/tvrdenia v tabuľke sú pravdivé a ktoré nie. Na správne miesto napíšte znamienko X.

Vety/tvrdenia	pravdivé	nepravdivé
Otec Štefan Bella bol presvedčený, že medzi rozumovými schopnosťami dievčat a chlapcov nie je žiadny rozdiel.		
Mária Bellová videla prvých chorých ľudí na tuberkulózu v rodnom Liptove.		
Mária získala prax na viacerých zdravotníckych oddeleniach.		
Bellová neverila v liečivú moc bylín.		
Mária Bellová napísala a vydala veľa vedeckých publikácií.		

5 bodov

4. Podčiarknutú časť vety preštylizujte, vyjadrite inými slovami.

- A) Keď 10. novembra 1885 v rakúsko-uhorskom Liptovskom Svätom Petre prišla na svet malá Mariška, spoločnosť dievčatám veľmi nepriala.

- B) Prišla však prvá svetová vojna a Mária Bellová na vlastnej koži pocítila trpkosť vojenského besnenia.

- C) A keďže sa k tým najťažším stavom báli chodiť učitelia a vychovávatelia – učila ich ona sama, dokonca im venovala aj svoj voľný čas.

---

3 body

5. Vyberte si, ktorým z troch ponúknutých výrazov (A-B-C) je možné nahradiť podčiarknuté slová pri nezmenenom význame viet. Odpovede (A-B-C) napíšte do tabuľky.

- A) ona chcela študovať lekárstvo/chcela sa stať lekárkou
 B) koniec lekárskej práce
 C) dokončila bez problémov

Riešenie	Vety
	Po ľudovej škole <u>zvládla ľavou zadnou</u> aj mešťianku, no na lýceách v tom čase mohli študovať len chlapci.
	Otec jej odporúčal, aby si vybrala nejaké ženské zamestnanie, no <u>jej srdce pišťalo po medicíne</u> , chcela liečiť chorých na tuberkulózu.
	Takto prešla druhá svetová vojna, Slovenský štát aj socialistické Československo a keď v roku 1955 dostala prvá slovenská lekárka Mária Bellová vyznamenanie Rad práce, vydesila, že to pre ňu znamená <u>pracovnú stopku</u> .

3 body

6. Opýtajte sa celými vetami na podčiarknuté slová.

- A) Každý rok ukončila s vyznamenaním ... .

- B) V roku 1905 ju nakoniec prijali na budapeštiansku lekársku fakultu ... .

- C) Spolu s kolegami zápasili s nedostatkom jedla, liekov, obväzov či utišujúcich prostriedkov.

- D) Po skončení vojny sa túžila vrátiť domov na Slovensko, ...

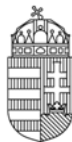
4 body

7. Nájдите в тексте слова одведенé од nasledujících slov:

- A) mozog _____
- B) odbor _____
- C) syn _____

3 body

OKTATÁSI HIVATAL

Kódszám:

A 2020/2021. tanévi
Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny
első forduló

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM
SZÖVEGALKOTÁSI FELADATLAP

Munkaidő: 180 perc

Elérhető pontszám: 70 pont

ÚTMUTATÓ

A munka megkezdése előtt nyomtatott nagybetűvel ki kell tölteni az adatokat tartalmazó részt és minden különálló lapra rá kell írni a borító tetején található kódszámot! Más jelzés, például a versenyző vagy az iskola neve, bélyegzője nem szerepelhet a feladatlapokon.

A szövegalkotási feladatok megoldásához íróeszközön kívül **szöveggyűjtemény** és **egynyelvű szótár** használható!

A szövegalkotási feladatlapot a versenybizottság értékeli központi javítási-értékelési útmutató alapján.

Bizottsági pontszám: ..... /70

Javítók aláírása: .....

.....

A VERSENYZŐ ADATAI

Kódszám:

A versenyző neve: ..... oszt.: .....

Az iskola neve: .....

Az iskola címe: ..... irsz. .... város

..... utca ..... hsz.

**Prosím Vás, na túto stranu
nepíšte!**

**Kérjük, erre az oldalra ne
írjon!**

1. INTERPRETÁCIA LITERÁRNEHO DIELA (esej s črtami interpretácie)

Slováci versus Turci, kríž svätý versus mesiac v básni Boj pri Jelšave

Báseň Sama Chalupku *Boj pri Jelšave* bola publikovaná v časopise *Sokol* v roku 1861. V knižnej podobe je súčasťou zbierky *Spevy* (1868).

V interpretácii predstavte hrdinský odpor Slovákov v boji za svoju národnú slobodu. V básni si všimajte zobrazenie kontrastu medzi slovenským a tureckým vojskom. Rozveďte význam symbolu slovenskej a tureckej zástavy. Pouvažujte nad tým, ako sa zobrazujú boje proti nepriateľom Slovákov v iných básňach Sama Chalupku (napr. Branko, Mor ho!).

Žáner úlohy: esej s črtami interpretácie

Samo Chalupka: Boj pri Jelšave

Poniže Jelšavy zelené moravy, a na tých moravách vejú dve zástavy.	zadunelo pole pod kopyty koňom: čata sa za čatou rúti Turek po ňom;
Naj jednou zástavou blyští sa kríž svätý, pod krížom slovenské šíkom stoja čaty.	čata sa za čatou rúti na Slováka a hromom udiera junák na junáka.
A nad druhou mesiac svieti si z vysoka, pod mesiacom Turci, tá zbojníč divoká.	Cendžia ostré šable, práskajú kopije, a krv svojich synov zem slovenská pije.
A Turkov – tých vám je, ako dreva v lese; len dobre, že ich tá zem božia unese:	Hojže, ľudia, zle je! Beda našej hlave: už to naše vojsko pätí ku Jelšave;
a našich len zo žmeň: oj, Bože nás, Bože! Ak ty nepomôžeš, ktože nám pomôže?	ku Jelšave päti, Turek za ním letí: škoda, večná škoda tých slovenských detí!
A surmity hrajú, pália samopaly: Nad Muráň – dolinou hory sa ozvali;	Nebojme sa, bratia, hoj, nebojme sa my, čím je šabl'a v pästi a čím Boh nad nami.

Čím je Boh nad nami
a čím šabl'a v pästi:
nebude si Turčín
pánom našej vlasti.

A od Mutna tmavá
valí sa mrákava,
a v tej mrákave sa
na kríž poblyskáva.

A valí sa, valí
dolu do doliny:
tam popolom ležia
slovenské dediny.

Z dedín krv pobitých
ku Bohu tam volá,
okol dedín pole
už len púšť je holá.

Nie je to mrákava:
kone to tam práša,
a na totých koňoch
bystrá Slovač naša.

Ani si tam blesky
na kríž neblýskajú:
to naši Slováci
šabl'ami zviľajú.

A tá naša Slovač,
ako ľúta búrka,
hodila sa nadol
a padla na Turka.

Hodila sa nadol,
ako búrka z neba:
vzala ona, vzala
Turka medzi seba.

Hoj, vzala ho ona
vo dva boky zrazu:
pohan, teraz teba
vydá Boh na skazu.

A to naše vojsko
samopalmi páli:
a Turek za Turkom
z badalíj sa valí.

Samopalmi páli,
kopijami kole:
tečie krv turecká
prez jelšavské pole.

Kopijami kole
a šabl'ami seká:
a Slovák víťazí
a Turčín uteká.

Poniže Jelšavy
zelené moravy,
a na tých moravách
viali dve zástavy.

Už len jedna veje:
nad tou je kríž svätý,
pod ním sa slovenské
modlia Bohu čaty.

A mesiac – ten si už
nesvieti z vysoka –
padli Turci, padla
tá zbojnič divoká.

A surmity hrajú
Slovákovi ku sláve:
oj, bol vám to za boj,
ten boj pri Jelšave.

https://zlatyfond.sme.sk/dielo/79/Chalupka_Boj-pri-Jelsave/1

Slovníček:

badalija – turecký kôň/kobyľa, stádo

cendžať – cvendžať, po údere vydávať kovový, zvonivý alebo sklený zvuk

morava – vlhké, trávnaté miesto

mrákava – tmavé, husté mračná

Mútne – obec

surmita – stará vojenská trúba

šík – usporiadaný rad

zbojnič – zbojníci, lúpežníci

žmeň – hrst'

